

DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca na celi poli, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XV.

V Ljubljani 10. kimovca 1862.

List 26.

Božja previdnost.

Veselo pojejo
Naj stvarce Bogu.
Naj serce odprejo
Naj hvaljo se mu.

Saj vedno se letui
Se časi versté,
Nas hlapi prijetni
Pihljaje hlade.

Še solnce vzhaja,
Zapored nad nami.
Se luna spremlja *)
Med neba zvezdám.

Pridelki imajo
Svoj vir iz nebés,
Nam živeža dajo
S poljám in drevés.

Pod drevjem še senca
Me v trudu hladi,
Prepeva mi penca,
Mi slavec žgoli.

Povsod še veselje
V natori dobim.
Če spolnim povelje.
Se greha zderžim.

Vse vidi po svetu
Nebeško oko.
Tud' v hudimu letu
Preživ'lo nas bo.

Bog elona napase,
K' je gori enak.
On daje, kar rase,
Kar vzdiga se v zrak.

Tud tebe cloveče,
Pozabil ne bo;
Ga ljubi goreče.
Mu služi lepó!

P. P.,
Slaven na Laskim.

Iz misijonskih naznanil

gosp. misijonarja Pirca v deržavi Minezota v Ameriki.

Lansko leto 1861 sim opravił dvoje rodovitno misijonsko popotvanje med Očipve-Indijani. Perviga spremiljan od dveh pol-Indijanov iz Krow Winga (Vranje perutnice, Vranskiga) po Pijavčjim jezeru (Leech Lake) do Rudečiga jezera čez 36 jezer po vodi, in čez ravno toliko kosov zemlje vmes peš po silo slabih gojzdnih potih in zarašenih močirjih. Vsi z bremeni obloženi smo od misijona do misijona s težavami, pa srečno popotvali. Pot nazaj je bila po reki Misisipi čez 600 milj dolga.

To popotvanje po 6 indijanskih misijonih sim storil iz tega namena, de bi keršene katoličane oskerbel in z nadaljnim podučevanjem poterdil, kakor tudi de bi za vero voljne nevernike v njih sklepu poterdil; torej ta krat nisim posebno veliko novih spreobrnjenj dosegel, le par tucatov odraslih in 32 otrok katoliških staršev sim s sv. kerstam pridružil k čedi Kristusovi, in 3 umirajoče otroke sim zoper voljo in vednost divjih staršev s skrivnim kerstam pripeljal na pot zveličanja, kteri

*) „Spremljati (ali spremljavati?) se“ pomeni na Gorenském, kake reči ne resnobno delati, igrati se, in ima prav prijazen pomen, n. pr. delaj, delaj, kaj se spremljaš? Skorej enak, vender manj prijazen pomen ima maličiti se, namreč krog kake reči štefujati in se z njo igrati ali komu z njo nagajati, namesti de bi delal, n. pr. na toporiše igraje naslanjati se, ali z grabljami komu nagajati namesti sekati, grabiti, torej pomeni maličiti se tudi nadležin biti. To ste gotovo dobri slovenski besedi in dobro bilo vediti, če ste tudi drugod in v kakim pomenu navadne?
Vred.

zda j že z angeli in čistimi dušami hvalne pesmi prepevajo Jagnjetu Božjimu. Ako že ena sama za nebesa pridobljena duša v očeh Božjih ima večí vrednost kakor vse posvetne dobróte in bogastva, so mi pač vsi moji misijonski stroški in popotni trudi nad tavženikrat poverjeni, zavoljo tega ze tudi nar manjši dušni dobiček obrodi več tolažbe in veselja mojemu sercu, kakor de bi bil našel nar lepši zlato jamo ali naj drajši kamne, ker otete duše upam kdaj viditi v nebeškim presviltljenji in večnim veselji. —

Nisim pa bil po vsih svojih indijanskih misijonih z veseljem sprejeman le samo kakor oznanovavec sv. vere in dušni pastir, ampak tudi kakor telesni zdravnik s svojimi dobrimi homeopatiškimi zdravili sim bil prav veselo in ljubo pozdravljan. Pretečeno leto je bilo namreč prav veliko Indijanov bolnih, in njih večí del sim s pomočjo Božjo prav v kratkim času po homeopatiško ozdravil.

Ob Pijavčjim jezeru sim z milvanjem slišal, de je poprejšnjo zimo umerl tukaj Eski, ki je veljal za kralja vsiga Očipve-naroda. Pretečeno poletje sim ga bil zastaraniga kerča v želodcu čisto ozdravil, ravno ta bolezen pa ga je zopet napadla, in umerl je. V bolezní je ljudem ukazal, de naj po-me gredó, de naj ga kerstim in ozdravim. Odgovorili pa so mu, de ni mogoče v terdi zimi pripeljati duhovna iz daljave čez 100 milj. Nato si da narediti černo obleko kakor duhovski talar, jo obleče in reče: Veliki Duh Kije Manito me bo vidil v duhovski obleki in bo iz tega spoznal, de duhovna ljubim, in serčno želim od njega keršen biti. Obžaloval je z obilnimi solzami svoje grehe in je v ti obleki spokorno umerl in pokopan bil. Ker je bil v veri že precej dobro podučén in je bil njegov kerst zavolj nekterih nepovoljnih zaderžkov odložen, torej menim, de je mož s svojim velikim obžalovanjem grehov in s kerstam želja zveličanje dosegel.

Drugo misijonsko popotvanje sim opravił preteklo jesen po Otertailskim (vidrorepjim) jezeru, 80 milj proti večeru od Krow Wing-a. Ondi sim našel 50 katoliških Kanadijanov francoskiga naroda, ki sim jih v dušni red spravil. Tudi par protestanskih deržin se je prav spodbudno obnašalo pri naši službi Božji, ki upam, de jih bom o prihodnjim misijonskim obiskanji pridobil za našo sv. vero.

Petnajst milj proti severu sim našel vasico precej olikanih pol-Indijanov, 65 katoličanov, o prijetnim jezeru. Silno so se veselili mojiga prihoda in v 10 dnéh sim jih s ss. zakramenti z Bogam spravil ter jih zavernil k lepimu keršanskimu življenju.

Unkraj jezera pa je mirno in pokojno stanovalo čez 300 ubozih Indijanov nevernikov, ki svojim belim sosedom še nikoli niso kaj žaliga storili. Osem

dni sim tem ljubim stvarcem oznanaval sv. evangelij ter jih nar potrebnih verskih reči učil, in poslednjič sim jih vprašal, če so me umeli in kaj od tega mislijo, če so pri volji mojo vero sprejeti. Poglavar vstane, mi pomoli roko in reče: Ljubi oče, ostaral sim se, in se nikoli nisim slišal duhovna učiti; še le zdaj spoznam, kolik razloček je med dobrim katoliškim kristjanom in ubogim nevernikom. Le pri nas ostani, ljubi oče! jest bom tvojo vero sprejel in se dal kerstiti, in menim de vsi moji podložni bodo ravno tako storili. Prijazno se ozrem po rujavoglavecih, ki so kakor voljne jagnjeta krog mene po tleh sedeli, ter prašam, če so enih misel s svojim poglavarjem. Z enim glasom mi odgovoré: E, e, Noše! Smo, smo, oče! Vsi ob enim vstanejo in vsak posamezno mi je prav prijazno podal roko kakor zanesljivo znamenje, de so voljni sprejeti sv. vero. Obljubim jim, de prihodnjo sponad bom zopet k njim prišel, ako bom se živel, ali jia družga dobrega duhovna preskerbel, de bodo nadalje podučeni ter postanejo dobri kristjani s sv. kerstom. S kratkim nagovorom se poslovim vsi zapustim uboge divjake in pridem zopet k belim kristjanom ob Otertailskim jezeru, kjer se je tudi svet steril, kako potrebin bi bil tukaj stanoviten misijon. Od ondod sim se vernil v Krow Wing, svoj zimski sedež, od kodar sim zapored obiskoval svoje misijone belih katolčanov, Francozov, Nemcov in pol-Indijanov.

Pa tudi tukaj me Indijani z gorejniga Misisipa prav pogosto obiskujejo, ki hodijo k meni zdravil ali ziveža prositi ali pa dušne potrebe opravljati. Marsiktere skerbne indijanske matere so mi prinesle z Ru-dečiga jezera 10 dni hodá v nar huši zimi svoje otroke kerstiti in bolne zdraviti. Preteklo zimo je veliko Indijanov mraza zbolelo in umerlo. Undan mi je pravil neki poglavar (chief), de samo v indijanski srenji Leech Lake je skoz zimo čez 100 otrok umerlo. (Konec nasled.)

Romarjem.

(Dalje in konec.)

Romarji pa naj se varujejo ne le samo prehlajenja in merzlga pitja v vročim stani, ampak tudi, kolikor le moč, vsake škodljive jedi in pijače, posebno pa de vode ne pijejo na sirovo sadje. Dosti romarjev si na poti nakupuje sadja, in ga se na poti zavživa, de si s tem zejo gasi in vročino hladi; ali verh tega se tudi pri prvem studenci ali vodnjaki, ki ga naleti, se vode napije. Pa voda na sirovo sadje jim dela marsiktere slabosti, n. pr., de na poti pešajo, de jim na počivalisih ali pa se v romarski cerkvi težave prihajajo. Romarji bi se mogli ze med sabo na poti zavolj takih reči opominjati, in bolj zvedeni in skuseni odvracati svoje nevedne in priproste tovarše od taci razvad.

Vseh dozdej omenjenih škodljivost pa so si romarji vecidel sami krivi iz nevednosti, ali pa ker ne verjamejo, de prehlajenje, merzlo pitje o pregretji, ali na sirovo sadje, je silno škodljivo, in de od tega marsikteri dobi še grizo ali merzlico. —

Še druga škoda pa žuga njih zdravju tudi od nezdravih jedi in pijač, ki jih le prepogosto dobé po romarskih kerčmah. Sleparski kerčmarji (ne rečem, de so vsi taki, in rad pustim zaslužen hvalo vsim poštenim; de pa sem ter tje tudi sleparskih ne manjka, to skušnja uči), taki brezvestni kerčmarji prodajajo romarjem, kdo vé, kakšne godlje in brodlje za zdrave jedi in pijače. Kaj je takim oderuham mar, če se toliko romarjev zbolí ali pogine po njih bérsi in

vkrepenini; de le oni tako blago spravijo v denar. Taci škodljivi jedi in pijač se romarji na božjih potih še skoraj ne morejo ogniti, ako se tam terpé nepošteni kerčmarji. Tedaj je sveta dolžnost keršanske ljubezni do bližnjiga, de oskerbniki in nadstojniki romarskih cerkvá skerbé vestno za to, de se romarjem postreže le s poštenimi, nespridenimi, zdravimi jedmi in pijačami, — pa tudi za to, de se jim za kolače, „odpustke“, ali kakoršne koli spominke ne prodaja nič škodljiviga ne za telesno ne za dušno zdravje, n. pr. pohujšljive podobe, vrazarske bukve, zapeljivi spisi in lističi itd.

Naj véči zaslugo za zdravje romarjev pa bi si oskerbniki romarskih cerkvá na višavah lahko pridobili s prav lahkim pomočkam, za kateriga sicer nimajo pred svetam nobene dolžnosti, ki bi pa vender bil ravno tako velika dobrota za romarje, kakor očito spričevanje naj blagši keršanske ljubezni do bližnjiga. In ta lahki pomočnik bila bi vpeljava posebnih čuvajev za zdravje romarjev pri romarski cerkvi na hribi ali gori. Postavil naj bi se namreč tam, kjer pot ali steza prek gore pripelje ravno do konca blizo romarske cerkve, in če do té pelje več poti, na konci vsake en pametin in miroljubin mož, ki prihajoče romarje sprejemlje n. pr. s sledečimi prijaznimi opomini: „Romarji, romarice! dokler ste še vroči od hoje, nikar se ne vsedajte in ne vlegajte na tla za odpočitek, de se ne prehladite; še bolj pa se varujte še vroči kaj merzlga piti: vse to bi bilo strup za vaše zdravje. Pa tudi koj v cerkev ne hodite, dokler ste še vsi pregreti, ker tudi tam, naglo prenehavši od vpehane hoje in klečé na merzlih tleh, preprihovani od tiste sape, ki vleče skozi odperte vrata in okna, se lahko prehladite, kar bi bilo v škodo ljubimu zdravju. Sprehajajte se nekoliko tod mimo cerkve, de se vam vgreta kri vleže in pot odjenja. Ta čas se lahko še kaj pogovorite, ali pa še bolje, če vsak za-se kaj molite na čast cerkveniga patrona ali patrone, in za dosego gnad in odpustkov, kateri se tam delé.“ S takim prijaznim prigovarjanjem bi se od marsikterih romarjev in romaric, ki ne vedó, kako škodljivo je prehlajenje ali pa še pitje v pregretim stani, ta nevernost odvernila, in ljudje bi se spodbudovali k vredni pripravi in večji pobožnosti v romarski cerkvi. Se vé pa, de možje odbrani za tako čuvanje in prigovarjanje do romarjev morajo biti krotki, pohlevni, trezni in prijazni ljudje, ne pa neotesanci ali pa pijani rohavsi, ki bi romarje nepriljudno zmerjali, preganjali ali še celo s palico rogovili. Taka divjačnost bi romarje le razkačila, de bi potem v cerkvi še ne mogli pobožno moliti, ali bi bili celo begani v prejemanj svetih zakramentov.

Ko sim že našel vse pglavitneje varnosti in pomočke, kako naj romarji na božjih potih skerbé tudi za ohranjenje svojiga zdravja, in kako lahko tudi oskerbniki romarskih cerkvá odvernejo od prepriprosti in neskerbnih romarjev vse dotične škodljivosti, ponovim še enkrat svoj začetni opomin: Romarji, romarice! ne pozabite pri skerbi za telesno zdravje na pglavitni namen božje poti, to je: skerbite, de se z lepim keršanskim zavedenjem na vsi božji poti, pa tudi z gorečo pobožnostjo in vrednim prejetjem svetih zakramentov v romarski cerkvi vdeležite vsih tistih milost in odpustkov, ki se tam delé. Gorje vam, rečem še enkrat, gorje vam! ako iz grešnih namenov kam romate, in na božji poti le priložnosti greha išete, ali pa, če z nevrednim prejemanjem svetih zakramentov Božjo pravico dražite.

Kolikor delj Bog odlaša svojo šibo, toliko huje bo vas zadela. Sama spoved z obhajilam ni zadosti za odpušenje grehov, če pa spovedniku niste vsih smernih grehov razodeli, ali če ste kesanje (grevengo) kazali le v hinavskih zdihljeh in solzah, in poboljšanje obetali le z jezikom, pa ne tudi s srcem. S tacimi zvijačami preslepitate le človeka, ki vam ne vidi v serce, ne pa Boga, kterimu so znane vse vaše zvijače in skrivnosti. Zapomnite si enkrat za vselej: odpušenja grehov ni brez opuščenja grehov, pa tudi ne brez povračila storjene škode in brez poprave daniga pohujšanja, kolikor in kakor koli je eno in drugo le še mogoče. Ne slepite tedaj sami sebe s praznim zanašanjem, de vam Bog grehe že zato odpusti, če jih le nesete — tako rekoč — stres v kako romarsko spovednico: brez opuščenja ni odpušenja, in brez poprave škode in pohujšanja ni sprave z Bogom. Ne odlašajte toraj poboljšanja in pokore, dokler vam Bog za to še čas pusti: saj veste, de smerti ne odidete; ne veste pa ne dneva ne ure, kdaj vas vsega vedni sodnik pokliče pred tisto sodbo, kjer se določi za vas sreča ali nesreča — za celo neskončno večnost.

D o s t a v e k.

Tisto skerb in varnost pred prehlajenjem, ki jo priporočam romarjem na božji poti in po romarskih cerkvah, priporočim vsacemu bravcu tudi drugod, kjerkoli bi se vtegnil prehladiti. Posebno pa naj se vsak skerbno varuje tistiga prepriha, ki v zaprtih prostorih, n. pr. v cerkvi, šoli, štacuni, delavnici, domači hiši leti skozi odperte nasprotne okna in vrata. Ta preprih ni nikoli brez več ali manj škodljivih nasledkov, ki se prej ali poznej gotovo razodevajo. Odkod li, menite, izhaja to, de ljudem v poletni vročini po romarskih in domačih cerkvah tolikrat težave gredo, de zdaj ta zdaj uni celo v omedlevico pade? — To izvira sicer večkrat od slabiga zraka ali pokvarjeniga želodca, vendar pa narvečkrat od tiste sape, ki preprihuje ljudi po cerkvi skozi nasprotne odpertije — posebno v poletni vročini in soparici v gnječah. Ljudje pa so večidel tako priprosti, de menijo, de jim ta hladivna sapica še dobro stori, ker jim vročino in pot odganja; na to pa še ne mislijo ne in tudi ne verjamejo, de ravno od tega prepriha jih glava boli, de se marsikterimu omotica dela, ali de še celo v omedlevico pade; toliko manj pa zapopadejo, de jim ta preprih, če tudi že ne koj tam na mestu, pa pozneje prizadeva hudo terganje po glavi, po ušesih, zobeh in kosteh, in vse tiste bolečine, ki se sploh terganja (revmatizmi) imenujejo, in ki marsikteriga terpinčijo po cele mesce in leta. Take bolečine in nadloge izvirajo iz slepe navade, de si ljudje v vročini po svojih hišah, štacunah, delavnicah, šolah in cerkvah odpirajo vse okna in vrata, de bi veter skozi vlekel in jim vročino odnašal. Saj zoper vročino in soparico v zaprtih prostorih si lahko pomagajo s tem, de odprejo vrata ali okna le ene same strani — ob ravno tisti steni. Skozi te soparica tudi ven puhti, noter pa čista sapa prihaja, in ljudem manjša vročino — sicer le bolj počasi, pa saj brez škode za zdravje. Berž pa, ko se odprejo okna ali vrata različnih strani, to je, nasprotnih ali poprečnih sten, koj vleče skozi nje po ljudéh tisti škodljivi preprih, ki ni nikoli brez nadležnih in mnogokrat nadložnih nasledkov. Naj tedaj skerbé saj bolj previdne in umne glave za to, de se v domači hiši, štacuni, delavnici, šoli, cerkvi nikdar ne derže odperte okna ali vrata različnih sten, pa tudi ne okna ene same strani in ob enim tudi vrata druge stene, temuč le odpertije ene same in ravno

tiste stene, de ne bo zavolj prepriha skozi nasprotne ali poprečne terpela cela hiša, delavnica, šola, cerkev in srenja. — Kar „Novice“ uče o „prevetrovanji hlevov“ (v 32. listi), je sila tehtno tudi za človeške stanisa in shodiša; prebirajte in porabite to tudi v ohranjenje človeškiga zdravja.

Prehlajen terpin.

Dr. Ignacij Knobleher.

(Konec.)

V družem listu, pisanim v Rimu 10. januarja 1846, opisuje Knobleher svoje življenje, ko je bil že mašnik — prav zanimivo, kakor so sploh vse njegove pisma, ki se odlikujejo s krasnoslovnim zlogom in bistrimi mislimi. V tem pismu piše, da je bil naj prvo odločen za misijonarja v Hindostan. Že je bil ves pripravljen na pot, le nekoliko dni še, in odrinil bi bil iz Rima, — kar naenkrat se spremeni. Propaganda ga je odločila katoliški občini v Stokholmu, ker je prosila za duhovna, kteri govori francosko in nemško. Težko mu je bilo pri sercu, ker se mu je razderla naj milši nada, da bo delal med nevernimi, med neznabožci; pa to sprememba je imel za kaj posebnega. Mnenja njegove, ktere razodevlje v tem pismu o obeh omenjenih misijah, nam pričajo globoke, modre njegove misli, in navdušenje za sv. vero. V kratkem je bil odločen za tri misije, znamenite in razne, namreč kakor sam piše: „za prvo misijo v Avstralii, za misijo v Hindostanu in za misijo v Perzii. Iz pisma, v katerem opisuje te tri misije, se razvidi, kako natanko je poznal svet in okoljčine vseh treh misij. Nazadnje so ga odločili za Perzijo. Razlagal mu je zdaj prijatelj kardinal Mezzofanti perzijansko slovnico, ktere se je Knobleher marljivo učil. Učil se je poznovati tudi šege in navade prihodnjega svojega delokroga.

Tačas je Knobleher z devetimi tovarši vred misijonaril na apeninskih berdinah pod vodstvom očeta Rylla. Živo opisuje tadanji srečni svoj stan.

Ko se je Knobleher pripravljal za misijon, je dobil ne- previdama naznanilo, da ne pojde še kmalo iz Rima, ker je propaganda sklenila zadržati ga v Rimu. Namerjali so namreč takrat, da bi ustanovili v Rimu gerško-rusinski vstav z učenjem staroslovenskega jezika v propagandi. To učenje je imel prevzeti Knobleher, in ob enem bi bil tudi vodja novemu vstavu. Al ta ponudba, to odlikovanje in visoko priznanje njegove izverstnosti in gorečnosti, — vse to je bilo za Knobleherja, kakor sam pravi, „naj hujša skušnjava.“ Mnogo se je mogel boriti sam sabo, preden si je izbil iz glave dolgo gojeno, naj milšo misel in željo, da pojde za misijonarja; in to vojsko naznanjuje sam v družem pismu, ktero je čisto zercalo, v kterem se vidi njegova blaga in s svetim ognjem vzgana duša. Nazadnje sklene prositi svoje poglavarje, naj dajo njemu namenjeno čast komu družemu, njega pa naj pošljejo v kak misijon, kamorkoli. Neradi so ga uslišali, pa vendar. Namenili so ga v Indijo za agransko (Agra) vikarijo; toda tudi ta določba se ni vresničila. Bog ga je izvolil za vse kaj višjega.

Udje v propagandini skupščini so določili v seji 26. dec. 1845 Saharo z vso notranjo Afriko vred od Senegambije do Abisinije za prostran apostoljski vikariat. Izbrali so za-nj apostoljskiga vikarja, kteri je bil toliko kot škof, in poslali so tjejak o. Byllo-ta in Knobleherja, da sta pozvedila, kako bi se dala misija vravnati. „Tedaj je vendar — piše Knobleher — konec mojega terpljenja in spreminjevanja, za ktero sem obilo obdarovan.“

Drugo pismo Knobleherjevo iz Rima 29. avg. 1847 nam kaže, kaj je doživel, kar je zapustil Rim. V Aleksandrii se je spoznal s konzulom vitezom Lavrinom, svojim rojakom, in z znanim D'Arnaud-om, kteri mu je mnogo zanimivega povedal o raznih zamurskih plemenih. 24. julija 1847 stopi društvo v barko „Mahmudijo“, ktera odjadra v

Kairo. Udje tega društva so bili: Milgsp. Casolani, o. Ryllo, dr. Knobleher, o. Pedemonte (prej vojaški častnik Napoleonov) in Angelo Vinko. Živo opisuje Knobleher, kako so popotvali, v pismu, ktero nam svedoči, kako bistro je pazil na vse, kar je bilo zanimivega zastran sveta in ljudi. V Kairu je društvo ves mesec pripravljalo vsakršnih potreb za daljno popotovanje. Že tu so določili, da bo Hartum prva misijonska postaja, in da tudi ostane glavni stan za misijo v srednji Afriki. Podgoriški.

Nektere misli o sedanji gimnazijalski osnovi.

(Dalje.)

Skozi in skozi potrebne so vaje v pisanji, šolske in domače naloge. Brez lastne vade nobene navade, brez lastnega poskušanja nobene skušnje, brez lastne delavnosti nobene zmožnosti in pripravnosti, nobene popolne in doveršene olike. Sicer velja uena osnova pismene vaje večidel v vseh naukih, ali kako se godé? V gerškem in celo v latinskem jeziku so pismene vaje le prestave skozi vse leta, še celo za poslednjo zrelo skušnjo. Kako neki to? Sej so nekdaž že v V. in VI. šoli imeli proste, svobodne vaje v latinskem pisanji, in učenci so se tudi očitno v tem dobro skazovali. — Sam sim čul na svoje uho, da si sedaj ne upajo učeniki svobodnih nalog učencem dajati, ker učenci tega niso zmožni. Zakaj pa ne? — Iskal sim razloga, in po moji misli je v tem, ker se ne vadijo. Da se pa ne vadijo, to je pa spet dobiček za učenike in za učence.

Za učenike. Nekdaž je bilo prosto zunaj nedelje in zapovedanih praznikov v torek popoldan, četrtek celi dan, in sicer navadna šola je bila le po štiri ure na dan. Dajale so se naloge domače rez nedeljo, torek in četrtek, in šolske vsako saboto. Popravljali so jih te dni učeniki lahko s premislitkom, in še druge dni, ker niso imeli tolikanj šolskih ur v tednu, po 18 in 20 ali še več, kakor jih imajo nekteri sedaj. Duh je bil močan in voljan. Sami tega vajeni so lahko tudi učence tako vadili. Ali sedaj je to drugače. Ni časa, ni moči. Učitelj mora gledati, da si obilno delo zlažja. Manj nalog se daje, in ker se pri svobodnih spisovanjih več časa in daha zahteva, se le narekujejo, po lastnih zgledih narejene spet po njih lože in hitreje popravljuje. Na dom se le malokdaj daje, kdo mi je porok, da bode učence sam prestavil, sej se brez spoznanja prepise! Kakor v pisanji, je tudi v djanji ali ustnem učenju. Pri ljubljeno je to, kar duha in života ne tare tolikanj, in razlagajo se pisateljni na tanko po slovničnih oblikah in skrivnostih, po posamnih besedah, in besede spet se drobé in sekljajo po vseh svojih deblih in koreninicah.

Pa je tudi dobiček za učence. — Kje je čas, kje moč, zadostiti tako mnogim in velikim zahtevam! Verh maše — sede večidel po vseh razredih po 26—27 ur na teden v šoli. Nauki so tako mnogoteri, učiteljni tudi mnogoteri. Ali se je nar čuditi, da so učenci večidel zadovoljni, ako le šolske naloge dobro opravijo, slabe spričbe ne vjamejo in da učenikom vstrežejo? Se v pisanji ali govorjenji doma posebej vaditi, in razum šolskih reči kaj drugzega koristnega prebirati, večidel ne utegnejo^{*)}. Verh tega je treba mnogim druge podučevati. Sicer pravi sedanja šolska uena osnova, da vprihodnje imajo posebne domače podučevanja, tako imenovani inštruktorji ali korepetitorji jenjati, šola jih ima nadomestiti, čas pa, kateri učencem ostane, določiti, koliko in kakih nalog jim je na dom dajati. Ali ravno to se mi zdi naj večji napaka sedanje uene osnove. Ta misel je in ostane dobra misel, spolnila pa se nikdar ne bo. Šola ne more

nikoli vsega storiti. Dokler pa učiteljni v šoli vsega ne morejo, kar se zlasti pri obilnem številu (50—70) učencev ne da, kjer je treba veliko veliko spraševati, da se prav spoznajo in presodijo in se jim krivica ne stori, dotlej je domače podučevanje potrebno. In dokler bo slabih glav pa ubožnih učencev po šolah, dotlej bodo tudi zunaj šole podučevalcev iskali, da si une pomagajo v šoli, ti pa v življenji in v družih potrebah.

Brez lastne delavnosti je ni resnične višji olike in priprave za kateri stan ali ktero službo koli. Lastne delavnosti pa sedanja učitev nič kaj ne pospešuje. Uči in dokazuje se vse preveč in premnogo, česar mladina pospraviti in povziti ne more. Od tod tolikrat grajana različna, toda plitva vednost brez pravega trdnega znanja^{*)}. Le posebne glave s posebno pridnostjo in z dobrim telesnim zdravjem napredvajo sedaj res izvrstno. Tacih je pa v vsakem letu le malo, in vendar bi se učitev mogla ravnati po večini. Kako je to, da jih je sem ter tje toliko slabih? ^{**) —} Koliko se ljubi človeku četrto uro dopoldan ali šesto popoldan, zlasti vroče poletne dni? In kje so ne- navadni nauki, p. risanje, slikanje, godba, petje, tuji jeziki itd., kateri poznej mnogim več koristijo, kakor navadni šolski? — Iz vsega tega se spozná, da so redke domače naloge sedanje in gole prestavljanja tudi učencem v prid in dobiček. — In vendar kolika škoda! Za roke, na povodcih se vodijo po vseh šolah do konca, kaj čudo, da poznej sami delati, sami hoditi in v latinskem svobodno se gibati ne znajo! Zgodej — v IV., V., VI. razredu — bi mogli polagoma vajet pripušati in na zadnje popolnoma spustiti. Se vé da bi prve poskušnje bile revne; ali to je naravno in povsod. In v svobodnih spisih se duh pokaže svobodno, spozna mnogotero, in učitelj ima priliko pomagati učencu k dosegu trdnega, blazega značaja. — In pri vsem tem bi se lahko čistala ozka vzajemnost med duhom in telesom, in gojila in krepčala bi se soglasno oba, in ne bilo bi žalostnih nasledkov poznej, kateri se sem ter tje že glasijo in se pred ko ne še huje pokazali bodo vprihodnje. Res imajo telesne vaje, ktere so v mnogem oziru kej dobre; toda nekteri ne utegnejo, nekteri ne uterpijo stroškov, in nekteri bi časih radi in so potrebni: pa trudin in lačin, pa skači in se zviraj, če se ti zdi.

Da se dosežejo bolji napredvanja v latinskem in sploh jezikoslovnem pisanji, je treba mnogih in obsežnih, šolskih in domačih pi-menostnih vaj. In ravno tako bi bilo prav, ko bi se razum pesništva tudi govornišstvo bolj obdelovalo. Menda se celo v nobeni šoli posebej ne uči in le malokje gleda na pravo zgovernost, na dobro zglasovanje, na telesno ponašo. Učé se nekteri veliko iz glave, pa povedati potlej ne znajo, in kakor Slomšek v Drobntineh obžaluje to prenaradbo po gimnazijah, tako se nam Slovencem sploh očita, da govoriti ne znamo^{*)}. Kako prav bi bilo, ko bi se zlasti v sredi — v IV., V., IV. razredu — ta nauk posebej gojil. (Konec nasled.)

France med cigani.

(Dalje.)

France zdaj pogleda kviško, ogenj je bil že zlo pogasnil, vidi, de eden spijočih vstane, kaj več v tami ne

*) Glej tudi Čupr. govor v derz. zboru in Stimmen aus Inner-österreich I. 1861.

**) Leos jih je na ljubljanski gimnazii zmed 617 učencev, ki so v letnem razpisniku natisnjeni, 188 z dvojko, — v dveh razredih celo čez polovico v vsakem. Pis.

**) De smo bolj okorni mi Slovenci v besedi, utegne vzrok precej tudi v tem biti, ker se nam ni privošilo v domači besedi se izuriti, v tujih pa se le počasi in z velikim trudam do gibčnosti dožene. Nazgi Laha ali Nemca, de naj ti po slovensko izurjeno govorita, boš vidil, koliko bo eden in drugi opravil, če je tudi že 10 ali 12 let med nami. Res pa je, de tudi takim pri-težnostim je Slovenec pri svoji bistri glavi in lahki izreki še nar bolj kos v primeri z družimi. Vred.

*) Kako potrebne so samolastne vaje, v kateri si bodi tvarini, ako jo clovek hoče nekoliko bolj dognati, je prica ravno slovenčina. Neoverzljiva resnica je, de v šoli se ni noben učenec izvrstnega slovenca izuril, temveč le tisti je to dosegel, kdor se je sam uril in vadil, bral, pisal in mislil. Tako je pri vseh tvarinah. Vred.

zloči; tudi nima časa to bolj premisliti, kajti zagledal je, de nekdo z velikim nožem naravnost proti njemu gre. „O moj Bog!“ se zgine France, „kaj pa hoče z nožem? Oh umoril me bo.“ — Ta človeška podoba se mu pa počasi zmeraj bolj bliža, pa previdno, včasih malo postoji in na druge pogleduje, ki so ležali krog ognja, kakor de bi hotel zvedeti, če še terdo spiyo ali ne. Franceta smertne britkosti čezdalje bolj obdajajo in strahu že skorej ne more sopsti. Kar stoji cigan s povzdignjenim nožem pred njim! France ne vidi in ne sliši več, in že je skoraj v medlevicah. Vzame mu cigan nožek in ga na tla verže. „Ubogi deček! ne boj se me,“ mu pošepeta, „nič žaliga ti ne bom storil, le rešiti te hočem.“ Na to pa urno in z močjo prereže zveze, mu migne, de naj za njim gre. Kakih sto korakov dalje pri-
deta, kar obstoji cigan, rekši: „Ubogi deček! smiliš se mi, zato sim mislil, te rešiti. Moji tovarši še terdo spé, tega sim se prepričal, in menim, de se ne bojo še tako naglo zbudili. Tvoj nožek, kateriga bojo gotovo našli, jih bo poterdil v misli, de si se sam rešil, in to bo zame prav. Zdaj pa teči, karkoli tvoje majhne noge premorejo, pa le té ozke steze se derži, in preden bo beli dan, boš že doli v dolini, in menim de tudi v varnosti.“

Pri teh besedah se cigan oberne, in preden se France zgolj začudenja more zdramiti, ali se zahvaliti, zgine cigan za tamnim drevjem. —

Zdaj pa popustimo Franceta pri njegovim veselji nad čudnim nepričakovanim rešenjem in obrnimo se za nekoliko časa k njegovi ubogi materi. Kakor se ljudem, kadar se na obnebji našiga življenja prikažejo tamni oblaki, hoče dozdevati in jih skušnjava moti, de neskončno usmiljeni Bog ne bo mogel skoz viditi, de je svojo milo rešivno roko dalje od nas odtegnil; tako se je zdelo ubogi Francetovi materi. Po smrti njeniga moža je bil Francek, toliko gibčen, njeno edino veselje, zato je vso svojo ljubezen in skrbljivost le vanj obračala. Ta njena ljubezen in skrbljivost ste bile pa, kakor se le prerado zgodi, večkrat vzrok, de je Francetove pregreške vse za premajhne imela, pregledovala in ga ni strahovala, če je bil tudi vreden. Kadar se spomni na zgubo svojiga moža, ali jo kaka druga britkost teži, se pa zmisli Francek, de ji bo on podpora v njeni starosti. Tako ji je on palica, na katero se opera v svojim upanju. Zdaj pa močan vihar slabo drevo polomi in osmuka njegov cvetni venec, kter ji je imel na večer življenja tolažilo in pa polajšanje napravljati. Njeno zaupanje v Boga, nar boljšiga Očeta, je bilo pa se na huji skušnjo djano. Cigani, kteri so Franceta odpeljali, so vec reci pokradli v neki veliki kmečki hiši, ktera je bila nar bližej kajže Francetove matere; de bi se pa preganjanju prebivavcov te vasi odtegnili, so jo tudi zazgali. Ko so bili posestniki vsi prestrašeni in sosedje vsi zbegani, je v kratkim času vse pogorelo in tudi kočja Francetove matere. Uboga vdova je tedaj ene ure po tem, kar Franceta ni več vidila, še tudi stanovanje zgubila ter vse drugo, kar je bilo maliga premoženja pri hiši. Ko z nar veci skrbljivostjo popraševaje ne more nič od svojiga otroka zvedeti, zapusti čez nekaj časa z nar hujsi serčno bolečino svoj nekdan tako ljubi kraj, in domačo vās, v kateri je zgubila vse ljubo in drago, ter se podā v drugi kraj več ur dalje, de bi pri svojih rodovincih dobila novo domovino.

Sorodniki jo ljubeznjivo sprejmejo in dajo prijazno zavetje ubogi vdovi in jo tolažijo, kakor vedo in znajo. Tako pri njih prebiva dvanajst lét. Z usmiljenim srcem jo vedrjo in išejo razveseliti, pa malokdaj kaj opravijo.

Od tiste ure, kar je bil France iz njene kajže zginil, ni nar manjši reči več od njega slišala, in pri vsim prizadevanji nič ne more zvedeti, kam je tisti popoldan prešel, in kaj se je pozneje z njim zgodilo. To je bila njena serčna rana, ki je tudi nar bolj usmiljena ljubezen rodovincov ni mogla čisto ozdraviti. Pomanjšala se je sicer ta bolečina in prenaša jo s tiho vdanostjo v neizvedljive sklepe Božje;

kadar koli pa zagleda kake srenjske dečke Francetove starosti prav urno poskakovati in se igraje prekučovati, se kar naglo v nebo ozre, utermete se ji dve debeli solzi, ji lezete počasi po licih, in zdihovati začne: „O dobrotljivi Bog! nočem ne tožiti nad tem, kar si storil, tvoja sveta volja je bila, — naj bo pa še moja, ti bolj veš, zakaj se je moglo tako zgoditi, če tudi ne umem, saj si moj Oče, saj nobenemu svojimu otroku ne nakladaš več, razun kolikor zamore prenašati. Naš Odrešenik je hodil pred nami po poti terpljenja, kaj nam je družiga storiti, kakor z ljubeznijo in vdanostjo za njim hoditi?“ S tako mislijo si vselej poživi zaupanje v Boga, ter si dela potrebno serčnost.

(Dalje nasled.)

Ogled po Slovenskim in dopisi.

Iz Ljubljane. Mil. škof so mesca vel. serp. birmali v Lasičah 404, v Soderšici 577, v Ribnici 561, v Kočevji 1007, v Banjaloki 132, na Fari pri Kostelu 147, v koč. Reki 224, v Morobici 76, v Koprivniku 319 — vsih skupaj 3447 otrok.

Iz Ljubljane. Gospod Jan. Gogala, dr. bogoslovstva, namestnik pri zakonski sondii in gimn. katehet, pride za vodja v Alojzjeviše.

Iz Ljubljane. 3. kimovca in naslednja dneva je bil v Ljubljani pri Devici Marii pred mostom kapitel okrajine sv. križa pod predsedništvam prečast. gosp. O. Salezija Volčiča, bivšiga velikiga definitorja, pri kterim so se zgodile po večini naslednje volitve in ustanovitve:

Provincijal: Prečast. gosp. O. Kalist Omeje; kustos p. n. o. Jernej Večerina; definitorji p. n. oo. Benvenut Kroat, M. Bobek, Sigism. Jeraj, Nemez, Smoković; prokurator zopet p. n. o. Emil Stukelj; tajnik p. n. o. Rajm. Marencić. — Gvardijani p. n. gg.: v Ljubljani O. Salvator Pintar ob enim. fajnu, v Tersatu O. Jov. Cetin, na Kostanjevici zopet O. Evstahij Ozimek, v Nov. mestu O. Burghard Svinger, v Kamniku O. Joahim Nastran, v Paznu O. Hermagora Roina, v Samoboru O. Krizogon Slibar, v Klanjcu O. Hiacint Herzenjak, v Nazaretu zopet O. Seftonij Merk, v Karlovcu O. Nemez, Smoković, v Brežicah O. Mansvet Šmajdek, v Jaski O. Sim. Hostnjak. — Eksaminatorji so: v Kostanjevici p. n. oo.: Večerina (predsed.), Ozimek, Hoenigman, Groeznik; v Ljubljani pa: predsednik prečast. gosp. O. Kalist Omeje s p. n. oo.: Ang. Gorencam, Benv. Kroatam in Salv. Pintarjem. P. n. eksam. v Tersatu O. Hieronim Janković, v Nov. mestu O. Bernard Voyk, v Klanjcu O. Mag. Bosek, v Karlovcu O. Nemez, Smoković. — Vikarij in pridigarji so p. n. oo.: v Ljubljani vik. zop. O. Raimund Marencić; O. Konrad Logonder jetniški oskerbnik, oo. Alfons Smolić in Albert Pintar pridigarja; oo. Verekund Glavan, Tadej Gregorić in Benjamin Fabijan namestniki id. — V Tersatu vikarij p. n. O. Hieronim Janković, na Kostanjevici O. Friderik Hoenigman, v Nov. mestu zopet O. Bern. Voyk, v Kamniku O. Teodor Zajc, v Paznu zopet O. Beno Delpin, v Samoboru O. Kozma Levicar, v Klanjcu O. Mag. Bosek, v Nazaretu zopet O. Atanazij Krajnik, v Karlovcu O. Pavel Bosnjak, v Brežicah O. Gavdencij Pokoren, v Jaski O. Emerik Kostanjevec. — Profesorji na gimnazii v Nov. mestu so p. n. gg. oo.: Bernard Voyk (vodja), Burgh. Svinger, Fulg. Arko, Grac. Ziegler, Regul. Štamcar, Ladislav Hrovat, Kajetan Picigaz, Rafael Klemenčić, Štefan Senica, Godefrid Hlebec, Ignaci Staudaher (kat. in ekshort.), Innocencij Gnidović. — Na karlovski gimnazii p. n. gg. oo.: Pavel Bosnjak (vodja), Kerubin Horvatić, Juri Novak (kat. in ekshort.); na pazenski gimnazii p. n. gg. oo.: Feliks Vrežic (vodja), Krizostom Pečar, Serafin Pramberger, Ernest Zentazzo (kat., prid., uč. lašk. jez.), Julij Brunner, Florijan Frank. — Lektorji bogosl. na Kastanjevici p. n. oo.: Jernej Večerina, Bonaventura Sel, Pacifik Fister; gimn.: Evstahij Ozimek, Frid. Hoenigman, Krizol. Groez-

nik. Kornelij Arko, Adolf Kokalj. — Noviciata za klerike sta v Tersatu in v Nazaretu pod učencem p. n. oo. Vilhelmam Rizoli-tam in Atanaz. Krajušnik-am.

V Kranji, kakor smo undan vidili, se prav pridno pripravljajo za latinske šole nastopnega leta. Prostorno šolsko poslopje se je za več sob zdaljšalo; tako bota tudi 3. in 4. razred, ki se že to leto pričneta, imela prostor. Poslopje za vse šole je le eno samo; neogibljiva potreba ostane torej, da naj bi se dekliske šole po uku in poslopji od deških čisto odločile. Duša pri teh z mnogimi težavami sklenjenih delih je gimnazijalni učenik ter kat. in vodja glav. šol, v. č. gosp. Jan. Globočnik, kteriga gorečnost in neutrudeno prizadevanje za blagor mladosti je vsim prebivavcem ondotniga mesta dobro znano. Po vsih okolšinah soditi, bi utegnili za mladost v нравnim in telesnim oziru v Kranji bolje biti, kakor pa po večjih mestih, kjer je „olika“ že toliko stopinjo dosegla, da se o zvonjenju ne moli, pred sv. Rešnjim Telesom ne poklekuj, duhovski stan slabo spoštuje, in se sploh rado več slabiga kot dobrega vidi in sliši.

S Kranjske gore, 30. vel. serpana. Miroslav Kr. — Oznanili Slovincem, ljuba Danica, kako slovesno smo mi dolinci sveto leto obhajali, za kteriga so, kakor si že razglasila, sv. oče Pij IX. popolnoma odpustike podelili. — Začelo se je sveto leto v vnebovzetje prečiste Device Marije. Ob devetih zjutraj se vzdignemo s farne cerkve z banderi, ter v procesii gremo naproti Korencem, Ratičanam in Fuzincem, kteri so peljani od svojih dušnih pastirjev tudi v procesii priromali, da bi počastili prečisto Device. Sprejeli so jih visokocastiti in obče spostovani naš gosp. fajmošter Simon Vilfan, ter memo gredeče verne z žegnano vodo kropili. Res, ginljiv je bil pogled! Daleč in daleč po cesti se je vidila truma pobožnih, ki so sv. roženkrane ali pa lavretanske litanije žebraje romali k materinski cerkvi, da bi se tukaj odpustikov vdeležili. Take slovesnosti še Dolina ni vidila! V očeh marsikteriga starčka se je vesela solza lesketala, in slišal sim marsikteriga reči: Bog bodi zahvaljen, da sim ta dan doživel! — V procesii se vsi vkup podamo v cerkev, kjer smo sv. Duha na pomoč poklicali, naj bi On naše serec pripravil, da bi se zamogli vdeležiti s to slovesnostjo sklenjenih milost. Med slovesno sv. mašo stopijo g. fajmošter na leco. Popisali so nam, kako so pred 500 leti razbojniki in tolrovaji v naši dolini razgrajali in mirnim prebivavcem mnogo težav delali, kako so pa potem, ko se je tu fara ustanovila, sčasoma zginili. Povedali so, da je bila dolina sicer tudi mnogokrat napadena od sovražnikov, pa prečista Device, ktero so si dolinci, kakor varhinjo zvolili, je vse večje nesreče odvernila. Tudi Lutrovo krivoverstvo je bilo v ta kraj svoje oznanovavce poslalo in bati se je bilo, da bi kmalo mnogo ljudstva zapeljali. Tode na Marijino prošnjo je Bog tudi to nevarnost odvernil in prebivavcem sveto vero ohranil. Posebno se je zoper krivoverstvo in za ohrambo prave vere v dolini boril v. č. g. Šinkovic, kteri je bil tisti čas fajmošter v Kranjski gori. In tako so gosp. fajmošter nam pokazali, koliko dobrot je že dolina prejela, odkar se je tu fara ustanovila, in odkar so si prečisto Device za varhinjo izvolili. Potem so nas z gorečo besedo opominjali in vabili, da bi se vredno pripravljali svetih odpustikov se vdeležiti, ktere zamoremo tudi dušam v vicah v prid obrniti. Morebiti jih je, so rekli, še mnogo naših prededov in tistih, kteri so farno cerkev tukaj ustanovili, še v vicah in jih ravno s timi odpustki rešiti zamoremo. — Da kratko rečem, naš za blagor svojih ovčic tako vneti gosp. fajmošter kar nič niso opustili nam povedati, kar bi utegnili nas zbuditi z dušnjiga spanja. Med sv. mašo je bilo darovanje za cerkev. Bila je cerkev tako natlačena, kakor se nikoli popred ne. Popoldan so bile v čast Marije Device pete večernice in potem pete litanije. Po litanijah pa so bile že vse spovednice obsute in skoz celo osmino ni bilo ure, da bi ne bilo polno ljudi okoli njih. Iz vse

doline so ljudje v farno cerkev vrela svete zakramente premajali. — Bog daj, da bi trud častitih naših gospodov obilno sadil rodil. V nedeljo pri deseti maši so visokocastiti gosp. Andrej Dremel, ratiški fajmošter, pridigvali ter nas opominjali, posebno napuha se varovati. Skoz celo osmino zunaj nedelje in ponedeljka je bila ob petih zjutraj prava sv. maša z žegnana, druga sv. maša je bila ob šestih in tretja ob sedmih. V ponedeljek pa, rojstni dan presvetlīga našiga cesarja, je bila prava maša ob šestih, druga ob sedmih in tretja slovesna sv. maša z žegnana ob osmih. Vsaki večer ob pol osmih so hile pete litanije. Vsi g. fajmoštri iz cele doline so prišli s svojimi ovčicami v našo farno cerkev, kar je tudi zelo povzdignilo slovesnost. Končali smo ta za našo dolino tako imenitni in nepozabljivi čas osmi dan po prazniku vnebovzetja prečiste Device Marije, t. j., v petek 22. t. m. Popoldne ob treh so fužinski g. fajmošter Jožef Vovk na leco stopili. Opomnili so nas, kolika čast, kolika dobrota in sreča je za nas, da imamo Jezusa kakor Boga in človeka v presvetim zakramentu v sredi med nami, in kako si moramo prizadati, da ga ne zgubimo! Potem so bile pete litanije in zahvalna pesem. In tako smo dokončali sveto leto. Očitno se je tu pokazalo, da smo mi Slovenci še katoličani. Ena sama beseda iz ust sv. Očeta je celo dolino zbudila, vsi so se prizadali odpustike si pridobiti! —

Iz Novega mesta 4. kim. (Izgledno svarilo žganje-pivcem.) Uže veliko se je pisalo, kako škodljivo je žganje človeku, ki ga pije čez mero, in kake posledice ima pijanost; pa vendar je še mnogim gerda ta navada železna srajca, ki se jim sleči ne da. 29. vel. serp. se je prigodila pri nas velika nesreča. Človek srednje starosti, star pijanec, ki se je pa bil nekaj časa sem poboljšal, je hudo naletel. Poprejšen večer sta ga dva tučca zelo napojila z žganjem. Obležal je na nekem gnoji. Žganje se v njem vname. Ni se več zavedal, ko so ga ljudje našli. Vsa pomoč je bila zamujena, in tako je revež po strašnih mukah kmali umrl brez svetih zakramentov. Žalostna ta prigodba pa naj bo v poduk tudi tistim nespametnim kerčmarjem in gospodarjem, ki ljudi silijo piti, če tudi vidijo, da jim je uže dosti, ali celo preveč. Ne prinese je daleč, kdor misli po taki poti opomoči si. Zraven pa bi bilo treba posvariti tudi tiste posiljene dobrotnike, ki si v čast štejejo, ako koga upijanijo, misleči vstreči mu, pa mu tako silno škodujejo. Take napake, žalibog, niso redke, in treba je, da se rujejo s korenino. —

Velika zguba je zadela 3. kimoveca novomeške gimnazije. Umrli je učeni gospod o. France Samotarčan po dolgi bolezni za pljučnico. Daroval je rajni svojo učenost in bistroumnost le v blagor domovini, al le premalo uže v mladih letih odperla mu je nemila smert vrata v temni grob. P. klical ga je Gospod k sebi od dela, ko ga je komaj pričel. Večna luč naj mu sveti!

Deželanov.

Na gimnazii v Gorici je bilo konec letašnjiga šolskiga leta 381 učencev; 7 judov, drugi katoličani. Slovincov je bilo 198, 109 Furlanov, 41 Lahov, 33 Nemcov. Zastran šolske vravnave se berejo naredbe, ki ondotnemu učeništvu čast delajo. V jezikovskim uku se je storil napredek k obravnavi deželnih jezikov, ktera bi bila ondotnim jezičnim razmeram primerna in pripravna, vošila sleherniga domačiga, svoj materni jezik ljubečiga Avstrijana vpokojiti. V obih spodnjih odredih so bili učenci po narodnosti v vstrične razrede razdeljeni, in uk v deželnih jezikih, ki se je zdaj pričenal v 2. razredu, se je delil že v prvem. Učni jezik je v tej tvarini v vsih odredih deželna beseda. Latinšina, naj težjeji tvarina, je bila zročena učencem, ki so zmožni materniga jezika učencev. (To je pametno!) Ker je tudi v normalnih šolah nemšini le nekoliko ur pušenih, in sta deželna jezika v učni jezik povzdignjena, se vadijo gimnazijalci že zdaj skoz 8 let svojiga materniga jezika. Vravnavo tega uka na gornji gimnazii se bo berž ko berž ustanovila. Tako letnik, v kterim je zraven nemškiga tudi slovenski pesniški spis: „Prekletstvo in blagoslov ali

mavra nad jeziki," ki se je zglasoval pri končni slovesnosti, zdelal pa ga je učitelj Marusič. Tudi je zaznamnjano število prav čednih slovenskih nalog, ki sta jih dajala izverstna učenika Šolar in Marusič.

Tako se počasi pot dela k ravnopravnosti, ki se bo takrat pričela, ko se poreče, toliko in te-le tvarine so se učile v maternim jeziku itd. V ljubljanski gimnazii se je to leto le samo kersanski nauk v 1. razredu družiga pol leta po domače učil (če ne morebiti kje tudi slov. slovnica) in nekaj malo se je poskušalo v enim razredu z zemljepisom. Za nastopno leto je marljivi in za šole mnogo zasluženi gosp. Lesar tudi že dokončal cerkveni obrednik in cerkvene zgodovine, ki upamo, de se bode oboje toliko zgodej jelo natiskati, de se bo moglo že v 2. in 3. odredu nasproti dobivati, ter ne bo treba učencev po tako težkih, vse preabstraktno izdelanih nemških bukvah terpinčiti.

V Marburgu 5. kim. Mil. knez in škof birmujejo od 2. do 10. t. m. v Laški dekanii; potem ko so 1. t. m. v sent-Jurji poleg Celja bogoslovcu tretjega leta, kateri je zavolj pomanjkanja starosti le dva viši blagoslova prejel, mešnikovo posvečenje podelili. — Od 15. do 19. t. m. se bojo duh. vaje za duhovne naše škofije na Slatini obhajale, ktere bo vodil redovnik iz družbe Jezusove. — Do dnešnega dneva je 13 novincev v našo duhovnico sprejetih. — Griža v nekterih farah tu okoli hudo razsaja; še huje pa razsajajo po obletnici naše čitavnice nemškutarji nad Slovenci, ter kakor bi bili stekli, v „Tagespošti“ in našem „Korespondentu“ nad Slovenci lajajo. Pa kakor smo za gotovo zvedili, je že vradam samim nemškutarskega zabavljanja preveč, in dobila sta „Tagesposta“ in „Korespondent“ prepoved, da ne smeta zastran naše obletnice ne besedice več čerhniti. Tako zdravilo bo gotovo naj boljše zoper stekle zobé, ki ne jenjajo svojih bratov griziti.

Marii na Planinski gori.

Marija, k Teb' zdihujem,
Na gori tej samotni.
Ko me vihar togotni
Skušnjáv končat' proti
Marija, ljuba Mati!
Ozri se s trona name,
Zatri peklenske zname —
Ne daj omagat' mi!

Oh upam, tréno upam,
Marija sladko-mila!
Da bodeš odvrnila
Od mé skušnjave vse;
Ker Ti me serčno ljubis,
Ne bodeš dopustila,
Da bi hudobna sila
Pregreh končela me.

Poglej, Marija mila,
V nevarnosti se znajdem,
Ne pusti me, da zajdem
Od prave poti kdaj.
Presvita Ti Danica,
Le Ti me vodi zvesto,
Svitloba, pravo cesto
Mi Tvoja kaže naj!

Zatoraj bodem ljubil,
Marija, Tebe vedno.
Za Té sim uro slednjo
Pripravljen tud umret!
Ker vem da, Milostljiva!
Le dobro hočeš meni,
V ljubezni preogneni
Mi milosti delis.

Fr. Silvester.

Razgled po kersanskim svetu.

Garibalda z njegovo trumo vred je tedaj res piemonski nadpolkovnik Pallavicini vjel v gorah Aspromonte ob mestu Reggio. Imel je mende 2000 roparičev seboj, Pallavicini pa 1800 vojakov. Pravijo tudi, de je bil ranjen, pa blezo ni hudiga. Tudi Garibaldov sin je neki ranjen. Poprej so se zavolj Garibalda po Laškim pobijali, zdaj pa spet zavolj njega, ker kar je prenapetih Lahov, ga čislajo kakor malika. V Milanu je moglo konjstvo vris krotiti in nekdo je bil celo umorjen. Ropar je želel, de bi ga prepeljali na Angleško, odpravili pa so ga v terdnjavo Spezzia. Iz te dogodbe je očitno, de niso vsi Lahí Garibaldovi prijatli, kakor bi rovarski časniki radi, sicer bi bil imel več pomoči; naj očitniši pa je, de je Bogu zadosti njegoviga preklinjanja zoper duhovstvo, papeža in cerkev, in de tudi njemu ura odbija, če mu ni že odbila. S tem udarcem jo je tudi potepinski anglikanizem dobil po buči, ki se je — kdo vé — kako do-

mišljeval, de bo vendar enkrat z Rimam obdelano. Vidi se pa tudi, kako je Bog rovarjem štrono zmešal, ker ravno kralj, kterimu je on več naropanih kron k nogam položil, ga zdaj pa kakor rovarja sodbi izročuje.

Kaj pa je verglo Garibalda? Ravno njegov nesramni krič: O Roma o morte, Rim al pa smert! Ta krič se je razlegal po vsem Laškim, po vsem svetu, kakor grom. Avstrija in Španija Napoleona vprašata, če misli Rim braniti ali ne, sicer hočete one sv. Očetu v pomoč iti; celo Rusija in Prusija ste neki žugale pristopiti k predlogu Avstrije in Španije; Napoleon se zmaje, dá povelje Emanuelu, de naj Garibalda ustavi. Garibaldi kriči kakor razljutena hudoba tudi zoper Napoleona, torinsko vlado itd. Jeziki se rovarjem zmešajo. Vojska se pošlje zoper njega, in on — laški malik, laški mesija — čepi v kurniku. To je čast iz punta, čast iz greha, to je sad sleherniga, kdor jame butati v skalo sv. Petra.

Časniki zdaj ugibajo in pretresavajo, če bo Garibaldi sojen od senata ali od vojniga sveta; eni terdijo, de bi ga mogla vojskina sodnija soditi, ker je vjet z orožjem v roki. Neki častnik piše, de je ministerstvo že sklenilo, Garibalda pravdi podvreči. Mi za svojo stran menimo, smo si celo svesti, de Garibaldi ne le ne bo obsojen, temveč se pravda mu ne bo natvezena, pravi „Armonia.“ Škofje in duhovni, desiravno niso bili vjeti z orožjem v roki, so obsojevani v ječo, v pregnanstvo — brez pravde. — Na naznanilo, de dva serzanta, najdena med Garibaldovimi prostovoljci, sta bila pri ti priči vstreljena, pristavlja Armonia: „Zakaj nimata imena Garibaldi? Ako bi se bila zvala Garibaldi, ne de bi bila pri ti priči vstreljena, bi se jima bilo še le s kolačiki postreglo. — Debelosobasti anglikanizem se togoti, ko mu je njegovo orodje (Garibaldi) spodbito; Napoleon III. se pa Laham v pest smetja, ki jim je poprej rekel: nikoli vam ne dam Rima, ako Garibalda ne ustavite! zdaj bo pa drugo zapel, meni Armonia: nikoli vam ne dam Rima, dokler bo vaše tiskarstvo tako vdelovalo. „Ako ne kričite, vam nič ne dá, češ, zakaj nič ne klicete; ako kričite, vam nič ne dá, ker nadležnikom noče jenjati. Tako vam bo dal privoljenje iti v Rim o nesvetim Nikoli.“

Več mestnjani v Bolonji je poslalo mili dar stiskanemu sv. Očetu in o ti priliki so prosili, naj jim pošljejo molitev za sedanje žalostne čase. Sv. Oče so jim lastnoročno pisali to-le molitvico:

„Gospod, vsigamočni Bog! ki hudo dopušaš, de bi dobro iz hudiga dosegl, usliši naše ponižno klicanje, ki Te prosimo, de bi med tolikimi sovražnimi napadi stanovitni ostali, zvesto prebili do smerti. Daj nam tudi moč po prošnji presvete Marije Device, de bo vselej Tvoja nar svetjši volja tudi naša volja.“ S to molitvijo so sklenili 15. rožn. 100 dni odpustkov, ki se po enkrat na dan dobijo, ako se pobožno opravi.

Jabelka in lesnika.

Sklepi praška okrajniga cerkveniga shoda od 1. 1860, po kardinalu Švarcenbergu sv. Očetu predloženi, so sprejeti z veliko pohvalo; kancelijni vodja korar Hron in nadškofov kaplan Bragata sta izvoljena hisna prelata Njih svetosti, in vsi praški korarji so dobili pravico nositi zlate veržice s križem. — „Grossmajster“ portugieskih je „grossmajstru“ laških freimavrarjev pismo pisal in srečo vošil laškim bratom zavolj tega, kar so na Laškim dosegli, pa tudi rekel, de bodo ondodni „framasoni“ pridno posnemali svoje laske brate. To so ti možaki od časa Pombaloviga že dosti skazali, pravi neki list. Zdaj pa bo mogel „grossmajster“ tudi verček freimavrarških solz v Torin poslati, ko se je „eremasonu“ Garibaldu tolika nesreča primerila. — Piemonske sodnije so škofa v Parmi oglobile za 2000 in vel. namestnika v Grosseti za 650 lir, ker sta duhovne pastirje opominjala, ne cerkveno obhajati 1. rožnika. Duhovstvo

parmezanske škofije je napravilo zbirko, in kmali je bilo skupaj 2000 lir za ubožiga škofa, ki revnim dá, kar ima. — Francoski malar Pauli se zaročuje v Parizu s hčerjo bogatiga dragokamnarja Edmenda Händle-ta. Nevesta bo imela 3 milijone frankov dote in ob dnevu poročenja bo prestopila v katoliško Cerkev. — Neki sveteni dopisnik v Volksfreund-u pod napisom: „Ein richtiges Urtheil über die Wiener Journalistik“ prav moško zavrača tiste dunajske časnike, kateri si s tem ljubi kruhek služijo, da katoliško duhovstvo obirajo in obrekujejo ter „škandale“ delajo po Dunaji in kamor koli prihajajo. Izraelit v Galiciji in povsod se z nar večim spoštovanjem obnaša proti svojemu rabinarju. Valah z globokim poklonom pozdravlja svojiga popa na Sedmograškem in v Bukovini, reformanec in luteranec ne odrekujeta spodobniga čisla svojim duhovnam: se bodo li katoličani dali vsim tem osramotiti? Tode to je le žalostna predprava, ktero si ravno dunajska žurnalistika, ali saj en del nje prilastuje. Glejte n. pr. ogerske, česke „Witzblätter“, nikoli ne bote v njih našli napada na duhovstvo. Duhovski stan je povsod tako spoštovan, da bi si v obličji ljudstva nihče ne prederznil ga zasmehovati...; le na Dunaji, je viditi, hoče neka stranka nečasten izloček delati... Tako dopisnik obširno razkazuje, kako nepošten, ostuden in nesramen je del dunajskiga časništva, ter krivičin do katol. duhovstva in katol. Cerkve. — Maloktera umetnija in opravilo je v toliki nevarnosti, služiti Bogu in Belialu ob enim, kakor tiskarstvo in bukvarstvo. Toliko večiga spoštovanja pa je ravno zato vreden tiskar, kateri je pošten v svoji umetniji in ne oskrnuje svojiga imena z natiskanjem umazanih, sploh pregrešnih in Cerkvi sovražnih del. Pij IX, ki v viharji nar večih britkost ne pozabijo službe ali vgodnosti, ki se Cerkvi skaže, so té dni tiskarju Petru Marietti v Torinu podelili red viteškiga križa sv. Silvestra. Njegov ranjki oče Hiacint Marietti je svoje dolgo življenje daroval tiskanju in razširjanju zgolj bukev brez izločka dobrih, in njegov sin Peter je bil skoz 25 let njegov poglavitni pomočnik, ne le samo v umetniji in prodajavstvu, temveč še v verskih in čednih čutilih, ki morajo biti vodnica vsake kersanske tiskarije. Tudi njegov mlajši brat Hiacint, mož enacih čutil, si je vstanovil tiskarijo v drugem oddelku torinskiga mesta. Gotovo dober pomoček, poštemu tiskarstvu na noge pomagati je ta, da se le takim dela naklanjajo, ki nikoli ne zaveržejo svojiga poštemja v to, da bi pohujšljive ali Cerkvi sovražne dela v natis jemali.

Domače duhorne raje,

svetó živeti in zveličano umreti.

(Dalje.)

Razsvetlilna pot. Delaj dobro z vnemo! — Vnemaj se le za dobre reči, ali popravi svojo vnemavnost! Kdor pa hoče svojo vnemavnost poboljšati, mora popraviti svojo vmišljijo. Vnema se namreč človek za to, kar si dobro misli, ali od česar kar koli dobriga, vgodniga, prijetniga pričakuje. Ne daj, da bi te vlekl pri tvoji vnemi počutki, prazne misli ali hudi zgledi, kakor vleče dereča voda mervo truplo. Dobro prevdari, če je reč res vneme vredna, za ktero se tvoje serce, tvoji počutki vnemajo, presodi nasledke, če ne, boš goljufan.

Ako se ti serce za grešne reči vnema, spremeni mu reč vneme, vnema pa naj se na dobro reč zaverne. Si nagnjen k napuhu? Iši prave visokosti, in ako to prav spoznaš, boš celo še želel od ljudi zaničevan biti; poniževanje je namreč pomoček, v milosti pri Bogu rasti, in v tem je bistvo prave visokosti. Si od nature plašljiv za dobro? Boj se tistiga, ki je pravo hudo, in potem se še smerti bal

ne boš, ker je pomoček, ubežati nevarnosti greha. — greh pa je edino bistno hudo. Čutiš strast k jezi ali grešni ljubezni? Ljubi rajši in tolikanj bolj Njega, ki je neskončna ljubezen, ki te je pred vsim drugim ljubil in te ima ljubiti, kadar te vse zapustilo bode; jezi pa se sam čez sebe, ako Ga tako ne ljubiš, kakor se spodobi. Enako se dá odpraviti vnema ali prav za prav strast do skoposti in lakomnosti, nevošljivosti i. t. d. Dobro tedaj glej, da bo tvoja vnema obrnjenjena na dobre, blage, zveličavne reči, in srečen boš, dosegel boš pravi mir, kakoršniga vnetje za grešne reči nikoli in nikjer ne more dati.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofiji. Naslednji č. gg. so prestavljeni in vmesteni: Tom. Bašcl, nov. posv., v Ipavo; Primož Peterlin iz Ipave v Cirknico; Andrej Likar iz Cirknice v stari Log na Koč; Mih. Kotnik iz stariga Loga v Čatež; Jož. Razboršek, nov. posv., v Breznico; Juri Jarec iz Selek sv. Križu pri Terziču; Jan. Teran z Gorij v Višnjo goro; Fr. Rome, sem. predposv., v Gorje; Jan. Oblak iz škofje Loke v stari Terg pri Ložu; Nace Eržen iz Terziča v škofjo Loko za vodja in kat.; Juri Dernovšek iz Poljan nad Loko v Terzič; Ant. Ponikvar, nov. posv., v Poljane; Jan. Pivk iz stariga Terga pri Ložu v Doljne; Ant. Surc od ondod v Šentjernej; Mart. Korošic s Šentjerneja v Bloke; Drag. Prohaska iz Blok na Vače; Mat. Torkar z Vač na Rako; Jan. Puhar s Smlednika v Kamnik; Fr. Sajovic z bohinske Bistrice v Smlednik; Jan. Jerala, nov. posv., v boh. Bistrico; Nace Mali z Noviga mesta v Šmarijo; Matija Kuhelj s Kočevja v Novomestu (vikarij); Gust. Molj od Fare pri Kostelu v Kočevje; Ant. Domicelj z Dragatusa k Fari pri Kostelu; Jan. Budnar s star. Terga pri Poljanah v Moravce; Janez Juvane (lokalijni oskerb.) z Gercarice v st. Terg pri P.; Ant. Kercon z Metlike k Fari pri škofji Loki; Ant. Golobič, sem. predposv., v Metliko; Andrej Šare s spodnje Idrije v Ternovo (zgodnjik). Duhovnimu pomočniku v Višnji gori č. g. Mart. Narobe-tu je Zapoška lokalija podeljena. Umerl je č. g. Anton Mencinger, fajmošter v pokoji, 2. t. m. v Ljubljani.

V lavantinski škofiji. Č. g. Franc Kalin, vodja glavnih šol v Celji, je izvoljen farnešter v Reichenbergi; Jožef Divjak pride za farneštra k sv. Benediktu v Sl. gor.; Anton Span za farm. v Artiče; Šimon Černoša za farm. v Cresniče; Franc Slanič za namestnika k sv. Bolfanku pri Biši in Ternoveih; Franc Janežič je postavljen za namestnega ravnatelja glavnih šol v Celji. — Prestavljeni so č. gg. kaplani: Franc Meglič k sv. Antonu v Slov. gor.; Jak. Mastnak v Šmartin pri Šaleki; Jan. Trampuš k sv. Barbari pri Vurmbergi; Matija Stoklas v Hoče; Franc Arnuš k sv. Tomažu pri Veliki nedelji; Vinko Bizjak v Koprivnico; Jož. Kolarič v Šent Peter pri Marburgi; Andr. Urek v Šmartin pri slov. Gradcu; Jan. Zorko v Gornji grad; Ant. Stajnko v Šent Jur pri Celji; Gregor Prekoršek k sv. Lorencu na Dravskim polji; Jak. Rošar v Ruše. — Novoposvečeni gg. pridejo za kaplane: Vinko Kolar v Kalobje; Jan. N. Kunej v Marenberg; Janez Kerst. Kunej v slov. Bistrico; Jožef Kunej v Slivnico pri Celji; Jožef Masten v Snostan; Jožef Šuc v Jarenino. — Umerl je č. g. Janez Lešnik, farnešter pri sv. Marksi poleg Ptuja.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta: Hvaležin sin stiskanemu Očetu 3 gld. 3 kr.

Za mis. gosp. Olivieri-a: Elizabeta Pavlin 5 gld.

Za Bolgare po gosp. Ant. Les. 1 gld. 50 kr. ÷ 1 gld. 50 kr. Za afrik. mis.: Marija Mozer 1 gld.